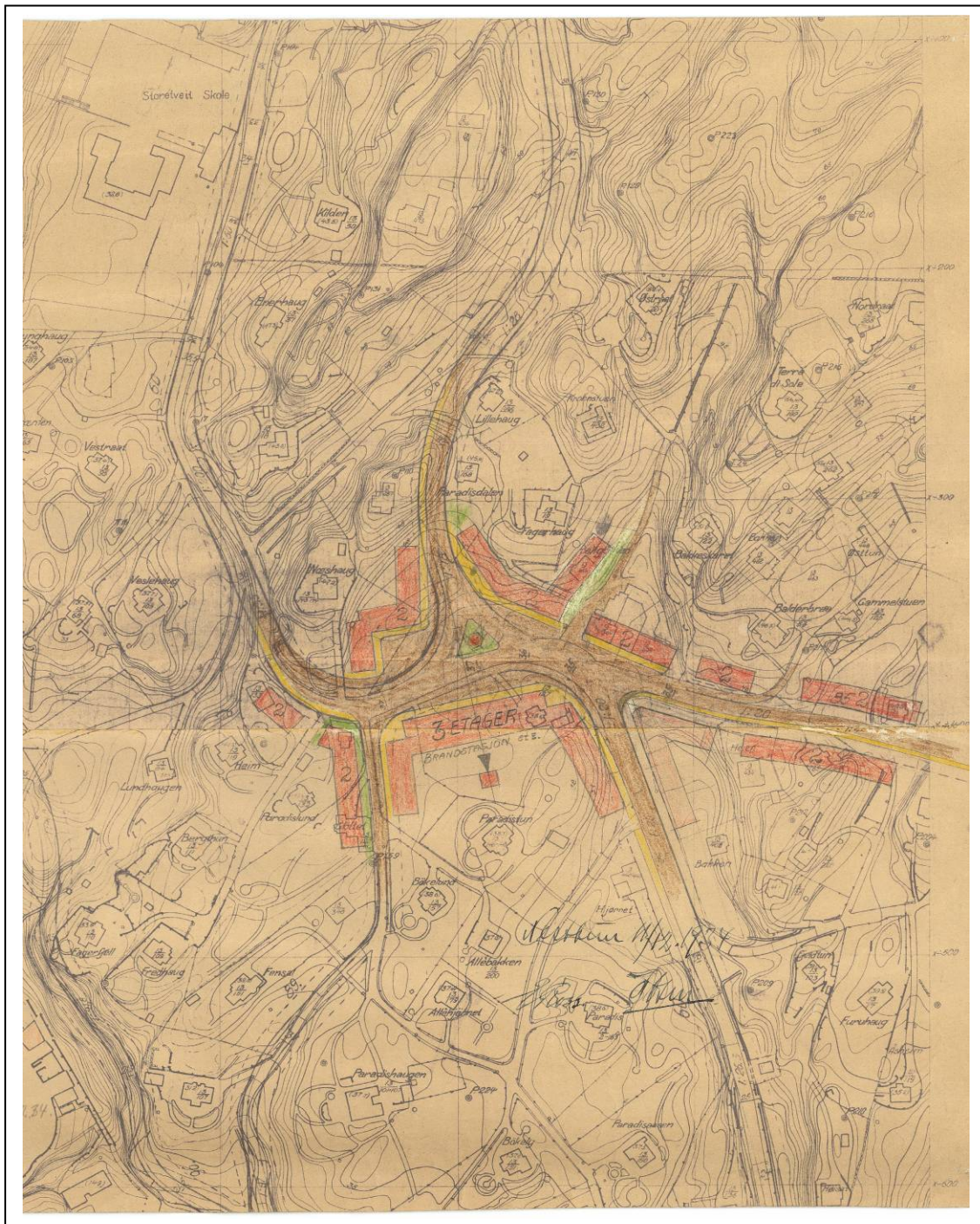

Kulturminnegrunnlag for Paradis senterområde (S15)

Reguleringsplan for Paradis 1934

BYANTI KVAREN 2008

Kulturminnegrunnlag for Paradis senterområde (S15)

Innledning

Byantikvaren skal utarbeide kulturminnegrunnlag som innspill til kommunens arbeide med å utarbeide strategiprogram for utviklingen av senterområdene avsatt i Kommuneplanens arealdel. Hensikten er å belyse og dokumentere de eksisterende kulturminneverdiene i området, som av arkitektoniske, historiske og kulturhistoriske årsaker bør vernes og innarbeides i utviklingen av områdene.

Den foreliggende rapporten tar for seg knutepunktet Paradis (S15). Rapporten peker på kvalitetene i ulike delområder, og gir retningslinjer for hvordan man med hensyn til kulturminnemiljøet kan se for seg en fortetting i eksisterende bebyggelse og utvikling av området til et mer urbant lokalsentrum.

De utpekte senterområdene i kommuneplanen er i stor grad lagt til områder der det allerede eksisterer et senter eller næringsbasert struktur, - der beboerne fra området rundt tradisjonelt har samlet seg på grunn av transportårer eller handelsvirksomhet. Strukturene som forteller om denne aktiviteten er ofte identitetsskapende og viktige for forståelsen av utviklingen av området. For å forankre de nye strukturene i områdets historiske identitet er det derfor viktig at det urbane området også inneholder elementer fra den tidligere urbaniserings prosessen.

Området, som var et knutepunkt for gamle og nye ferdselsårer, samt Vossebanen som gikk langs Nordåsvannets bredd, nærheten til byen og de naturskjønne omgivelsene, førte til at det ble et populært sted for rike bergensere å bygge sine boliger på begynnelsen av 1900-tallet, da jordeiendommene ble skilt ut. Paradisområdet har en sjelden samling av villaarkitektur med høye kvaliteter fra alle de ulike utbyggingsperiodene. Fra perioden 1900 til 1920 eksisterer det en rekke fine eksempler på eneboligene fra denne tiden med både sveitserstil-elementer og jugend trekk. Ikke minst er villaene fra perioden like før 2.verdenskrig en samling av arkitektoniske perler fra de store Bergensarkitektene fra denne perioden. Også 1960-tallets særegne kvaliteter er usedvanlig godt representert.

Kap 1 Topografi og tidlig historie

Arkeologiske funn viser at det har vært aktivitet i dette området helt tilbake til steinalderen. Den gang var strandlinjen mange meter høyere enn i dag, og det som i dag er Nordåsvannet, dekket en adskillig større flate. Sælen gård, opprinnelig en av de største i området rundt Nordåsvannet, ble ryddet så tidlig som rundt 400 e.Kr. I middelalderen, og fram til reformasjonen i 1537 var gårdene gjerne store og i kirkens eie. Storetveit, sammen med Fantoft og Sælen, tilhørte Nonneseter. Paradis var husmannsplass under Storetveit og har dermed samme gårdsnummer som hovedgården – gnr. 13 i Fana. Paradis ble ryddet omkring 1780 og skilt ut som eget bruk i 1858. Opprinnelig navn på gården var Tveitetræet. Gårdstunet befant seg nord/vest i dagens Paradiskryss. Bakgrunnen for navnet Paradis er uklar. Noen hevder at bakgrunnen for navnet var en spøk fra Husmannen som kalte seg Paradis til etternavn. Lyder Sagen på sin side beskriver stedet som en idyllisk plass med

grønne høyder og gresstak og mener at det er bakgrunnen for navnet. Om husmannen synes at det var like idyllisk som de rike bergenserne er et annet spørsmål.

Området ved Paradis var idyllisk, med grønne høyder og frodig vegetasjon, og inngikk i de rike Bergensernes rute for utflukter og selskapeligheter siden siste halvdel av 1700-tallet. I perioden rundt 1900 ble det satset stort på turgåere også i dette området, og kafeer langs ferdselsårene ble etablert. På Paradis fant man f.eks. Cafè Birkelund som var godt besøkt på fine dager.

Den første betydelige utbyggingen på Paradis og Storetveit kommer i forbindelse med at jernbanen åpnes i 1883. Noen år seinere, rundt 1910, har bebyggelsen økt så mye at det er behov for skikkelige veier. Utbedringen av veinettet fører igjen til videre utbygging. Utbyggingen ser ut til i stor grad følge gårdsgrensene. Paradis ble tidlig utbygget, mens den delen av området som faller inn under Fantoft først utbygges i 1960 årene.

Kap 2 Bebyggelsesstruktur

Delområder

Delområde A

Delområde A er avgrenset av Nesttunvegen i vest, Tveiteråsvegen og Paradis Tennishall i sør og Eikelundstjørna i øst. Mot nord har vi satt grensen mot delområde B.

Foruten Tennishallen og næringsbygget i Nesttunvegen 14, er bebyggelsen i stor grad organisert rundt Tjernvegen som følger høydedraget mellom tjernet og Nesttunvegen. I hovedsak er dette eneboliger fra begynnelsen av 1900-tallet og lavblokker fra 1950-tallet, samt eneboliger fra nyere tid. Generelt er bygningsmassen preget av ombygginger, fasadeendringer og til dels betydelig forfall. De arkitektoniske verdiene er ikke utpreget store, men noen av boligene fra tidlig 1900-tall innehar kvaliteter som vitner om tidlig utbygging av området.

Områdets karakter og verneverdier gir rom for fortetting og mer omfattende utnyttelse av området.

Delområde B

Delområde B er avgrenset av Nesttunvegen i vest, Sandbrekkevegen i nord, grøntområde i tilknytning til Eikelundstjørna i øst, og delområde A i sør. De delene av bebyggelsen som vender seg mot Tunvegen med forgreininger, er i hovedsak boliger fra slutten av 1800-tallet – begynnelsen av 1900-tallet med preg av sveitserstil og landlige hageanlegg. Dette bygningsmiljøet representerer den tidlige utbyggingen langs det som den gang var hovedferdselsåren fra Natland og Birkelundstoppen. Mot Sandbrekkevegen er boligene av en noe senere dato og av ulik kvalitet, der Sandbrekkevegen 3 peker seg ut med spesielt høye arkitektoniske kvaliteter. Langs Nesttunvegen er det få bygninger. Her er næringsaspektet sterkere, og området i dag er preget av parkering og verkstedsdrift. Sandbrekkevegen 1, næringsbygget opp mot krysset, viser den tidlige urbaniseringen av Paradisområdet på 1930-tallet.

Tunvegen med tilhørende villaer utgjør et enhetlig kulturminnemiljø med stor verneverdi og bør reguleres til spesialområde bevaring etter Pbl §25,6. Langs Nesttunvegen er det imidlertid mulig med høyere utnyttelse uten at bygningsmiljøverdier blir nevneverdig forringet.

Delområde C

Delområde C med begynnelsen av Jacob Kjødesveg og Paradisalléen, innehar noen av de første villaene i området, og vi finner her for en stor grad bygninger fra slutten av 1800-tallet til rundt 1920. Karakteristisk for disse husene er at de i stor grad er inspirert av bergenshus fra slutten av 1700- tallet og begynnelsen av 1800-tallet. I tillegg er det noen hus tegnet i jugendstil, med mansard tak og tidstypiske vinduer. Området preges av høye arkitektoniske kvaliteter, dette gjelder både bygninger og hageanlegg. Veiløpene med hekker og murer er viktige elementer. Området er relativt flatt og bygningene henvender seg i liten grad til Nesttunvegen.

Områdets karakter gir rom for en viss fortetting mellom de eksisterende villaene. I området av Byantikvaren avsatt som ”bør reguleres til spesialområde bevaring” må eventuelle endringer vurderes spesielt nøye i forhold til verneverdi og være av mindre vesentlig karakter. I beltet ned mot Paradiskrysset og Nesttunvegen vil det òg være mulig å punktsanere og utnytte med en høyere tetthet.

Delområde D

Delområde D er avgrenset av Sandbrekkevegen i sør, Birkelundsbakken i øst, grøntområdet mot Fantoft og stavkirken i nord og gårdsgrensen mellom Fantoft (gnr 12) og Storetveit (gnr 13). Området var ubebygget fram til begynnelsen av 1960-tallet. Området som er åpent og svakt hellende mot sør, er preget av store eneboliger fra 60-tallet med gode arkitektoniske kvaliteter og store hager.

Eneboligene er organisert rundt vegløpet Eikåsen. Bygningene i Eikåsen er i hovedsak bygget på 1950- og 60-tallet. Bygningene her er tegnet av arkitekter som Sverre Lied, Halfdan Grieg, Tore Tryti, Claus Lindstrøm. Disse arkitektene har videreført de arkitektoniske prinsipper som Bergensskolen etablerte et par tiår i forveien. Prinsippet om hus og landskap i samspill er også fremtredende her. Dette er enetasjes hus utført som en slags paviljongarkitektur, med store vindusflater og et karakteristisk samspill mellom tre, mur og landskap.

Områdets karakter gir rom for en fortetting med hensyn til eksisterende bygninger og forholdet til hageanleggene. Det er dog viktig at områdets særegne karakter ivaretas og at det ved en eventuell punktfortetting gis volumer som er mindre en de eksisterende villaer. Det må tas hensyn til områdets utpregete samspill mellom bebyggelse og topografi.

Delområde E

Delområde E er et område som er definert av Storetveitvegen og Statsminister Michelsensveg og høydene i mellom dem. Området består stort sett av boliger og noe næring i søkket mellom de to høydedragene - vissnok også kalt ”marmordalen”.

Områdets karakter gir rom for fortetting og ny bebyggelse. Selve toppen av høyden bør beholdes som silhuett mot Paradiskrysset.

Delområde F

Delområde F defineres av veien Kollen som svinger seg opp fra Storetveitvegen. Området er utbygd med villaer tegnet av noen av de kjente Bergensarkitektene fra 1930-tallet og innehar særlig store arkitektoniske kvaliteter. Området henvender seg i liten grad mot Paradiskryssset og er preget av relativt store høydeforskjeller der trapper og murer er med på å gi området karakter.

Dette området preges av mellom - og etterkrigsarkitektur, og flere av Bergensskolens arkitekter er her representert. Disse bygningene har meget høy antikvarisk og arkitektoniske verdi, hver i sær og som helhetlig område. Blant arkitekter som er representert her kan nevnes Ole Landmark (bl.a. Forum Kino, Rasmus Meyers samlinger), Per Grieg (Sundt, Aldershjemmet på Årstadvollen), Kristian Bjerknes (en av initiativtakerne for Gamle Bergen), Johan Lindstrøm (som bl.a. arbeidet aktivt for bevaring av Lærdals gamle trebygninger)

Felles for disse arkitektene, og flere med dem, er at de alle var fremtredende medlemmer av Bergensskolen i 1930- og 40-årene. Disse arkitektene skapte en egen retning i norsk arkitektur, med utgangspunkt i kunnskap om lokal byggeskikk og lokale håndverkstradisjoner. Det naturlige terreng og omgivelsene var utgangspunktet for bygningers form og karakter. Dette var et regionalt uttrykk for modernismen basert på de ideer som Arts & Crafts - bevegelsen i England var tuftet på. Denne ideologien baserte seg på den organiske sammenhengen mellom arkitektur og omgivelse, med utgangspunkt i bruken av regionale materialer og tradisjonelt håndverk. Arkitekten hadde også en kunstnerisk oppgave og det skulle skapes en gjennomarbeidet helhet i bygningene, fra eksteriør til interiør.

Bergensskolens arkitekter videreførte den vestnorske byggeskikken også når det gjaldt bygningers plassering i landskapet. Gjennom bearbeiding av det ofte bratte og kupert terreng rundt husene fulgte arkitektene lange tradisjoner. De formet ofte hagen rundt huset ved oppbygging av terrasser av tørrmur og steinmurer lagt inn i terreng. Et annet poeng var at huset skulle fremheve landskapet, og kontrasten mellom mur og tre og mellom pusset mur og naturstein.

Alle disse ideene er satt ut i livet i delområde F og området har meget høy arkitektonisk og antikvarisk verdi.

Områdets karakter gir lite rom for fortetting og bør reguleres til spesialområde bevaring.

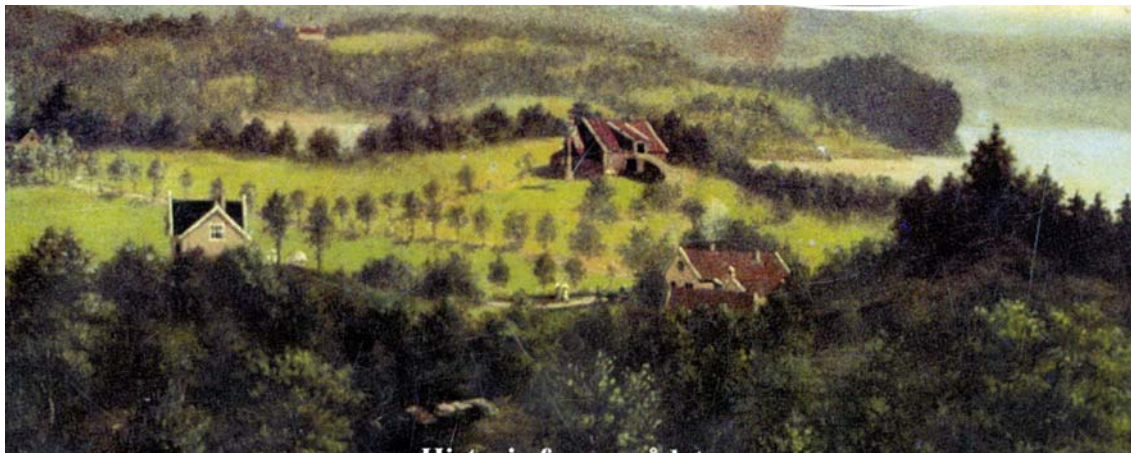
Delområde G

Delområde G er avgrenset av Storetveitvegen i vest, Paradiskryssset, og Sandbrekkevegen i sør, og områdene Eikåsen og Kollen mot øst og nord. Bebyggelsen er konsentrert rundt veifarene Paradisleitet og Paradishøgda som snor seg oppover det kupert terreng. Området er delt i to av juvet mellom de to vegene som følger høydedragene på hver side. Området er likevel enhetlig i det bebyggelsen er relativt homogen med store villaer fra perioden 1910 – 1930. Noen av disse har høye kvaliteter, enten som tidstypiske eller med arkitektonisk særpreget. Flere av villaene er tegnet av arkitekt Ross som var bygningssjef i Fana. Også her finnes eksempel både på hus inspirert av bergenske 1700-talls hus, samt eksempler på villaer tegnet i jugendstil.

Områdets karakter gir rom for tilpasset fortetting i juvet og oppe på høydene, mens en høyere utnyttelse er mulig ned mot Paradiskryssset.

Gårdsbygg

Gården Tveitetreet eller Paradis var opprinnelig en husmannsplass under Storetveit gård. Bruket ble i 1894 delt i to, Østre og vestre Paradis. Våningshuset Vestre Paradis har antagelig nåværende adresse Paradisalleen 20, men dvåningshuset til Østre Paradis ble flyttet, og kan være dagens Paradishøgda 1 eller 2. I 1863 overtar Peder Christian Kragh gården Paradis etter sin far, og får oppført noen villaer på eiendommen som han leier ut sommerstid. I tråd med tiden, plantet han også fem alleèr, deriblant sannsynligvis Paradisallèen. De siste tiårene av 1800-tallet ble det stadig vanskeligere å leve kun av gårdsdriften og snart ble det skilt ut tomter for salg.

Paradis Gård. Utsnitt av maleri Halvdan Søvig 1880(Fra boken: Langs Nordåsvannet)

Paradishøgda 1. Våningshuset ble flyttet fra det opprinnelige tunet som lå ved Paradiskrysset opp på Paradishøgda. Det er en liten Lemstove med to skorsteiner. Huset har vært igjennom en rekke ”moderniseringer”, men enda er det enkelte detaljer som nok er originale.

Paradishøgda 1

Paradisalleen 20. I dag brukt til skolebygg (Montesori). Registrert tatt i bruk i 1856. Ligger like utenfor grensen for senterområde, men er en naturlig del av strukturen som består av allèer og tidlige villaer fra siste halvdel av 1800-tallet.

Villabebyggelse

På Paradis er det mulig å lese den bergenske bygningshistorien fra midten av 1800-tallet til ca 1970-tallet. De ulike utbyggingsperiodene avtegner seg i de ulike delområdene innenfor planområdet. Felles for hele området er at bygningene karakteriseres av høye kvaliteter både i form, materialbruk og utforming. Mange av Bergens ypperste arkitekter har også vært involvert i disse utbyggingsprosjektene. Bygningstiljøet på Paradis preges av villabebyggelse, konsentrert i ulike områder, hvor man lett kan se at dette er områder som er bygget ut i forskjellige epoker.

Se eget vedlegg med foto og beskrivelse av enkeltobjekter.

Næringsstrukturer

Under krigen og i årene etter var det hele 7 butikker i selve Paradiskrysset, for uten postkontor, bensinstasjon, bilverksted, kafè, skomaker og frisørsalong, diverse småverksteder samt brannstasjon og drosjeholdeplass.

Det var Jens K. Bremer som var byggherre for mange av bygningene i selve Paradiskrysset. Selv drev han kolonialhandelen i krysset fra 1924.

Sandbrekkevegen 1. I 1934 ble det sent inn byggeanmeldelse på en butikk- og kontorbygning samt bensinstasjon, på eiendommen gnr. 13, bruket "Myren" (i dag brn. 454). Ferdigattest ble utstedt i 1936. Jens K. Bremer står oppført som eier. Bygningen er i mur, med butikkfasade langs Sandbrekkeveien, opprinnelig bensinstasjon ut mot Nesttunveien og bilverksted i underkjelleren, med inngang på sørsiden av bygget. På grunn av terrengets beskaffenhet har bygget to kjelleretasjer. I bygget ble det også drevet kafè, først kalt Thèsalongen ("Thèsen") og senere Paradis kafè.

Sandbrekkeveien framstår som et typisk bygg fra 1930-tallet med blandet funksjon. Uttrykket er enkelt og med få arkitektoniske detaljer. Fasadene preges av enkle flater med horisontale markeringer mellom etasjene. I eksteriøret har bygget endret seg lite siden oppførelsen. Både tak og vinduer (tredekte) er opprinnelige i form, og kan også være opprinnelige i material.

Byggets verdi består først og fremst av en antikvarisk miljøverdi. Bygget innehar sterke historiefortellende elementer, og inngår som et viktig element i utviklingen og formingen av Paradiskrysset som et lokalsenter. Som objekt er det først og fremst bensinstasjonen som har egenverdi, men denne er sterkt knyttet til bygget som helhet.

Paradisleitet 1. Opprinnelig to separate bygninger i tre mot veien. Seinere bygget sammen på 1950-tallet og framstår i dag som et enhetlig anlegg.

Nesttunvegen 3. Registrert som butikk/næringsbygg - tatt i bruk 1933. Ombygget, men representerer nok en ”institusjon” på Paradis.

Kap 3 Ferdselsårer

Veiene i boligområdene er stort sett ”selvgrodde” og tåler ikke høyere utnyttelse. De følger topografien på en fin måte og bør ikke endres i stor grad. Murer og alleer preger også ferdselsårene. Dette gjelder både Kollen, Paradishøgda, Paradisleitet, Paradisalleen, Jacob Kjødesvei.

Storetveitveien ble anlagt i 1927 og dette fikk stor betydning for utviklingen av Paradisområdet. Storetveitveien ble anlagt som en fortsettelse av Inndalsveien, fra den gamle bygrensen og fram til Paradis-leitet, og dette ble nå hovedferdselsåren mellom Bergen og Nesttun via Paradis og Hops-broen. Denne veien kjørte også bussene til ”Fana-bilene” fra starten i 1928.

Sandbrekkeveien ble omlagt i 1935, og fra før hadde man god vei mellom Paradis og Fjøsanger, nåværende Statsm. Michelsensvei. Paradiskrysset tok nå form som et viktig senter i et område som fra 1930-tallet så en betydelig framvekst av villabebyggelse, først og fremst langs ferdselsårene.

Statsm. Michelsensvei. Fra Fritz C. Riebers vei til Paradisleitet. Oppkalt etter statsminister Peter Christian Hersleb Kjerscow Michelsen. Nåværende navn vedtatt i 1973.

Tunveien viser løpet til ferdselsåren fra Birkelundstoppen mot Paradis før omleggingen av Sandbrekkeveien i 1935. Dette veiløpet med bebyggelsen rundt viser i stor grad et autentisk bygningsmiljø fra slutten av 1800-tallet – begynnelsen av 1900-tallet, og bør bevares.

Kap 4 Enkeltojekt og anlegg

Fredete bygg og anlegg

Det er ingen fredete bygg eller strukturer innenfor senterområdet pr. i dag.

Sandbrekkeveien 3 vurderes som fredningsverdig. Villaen er oppført i 1932. Det er funnet få skriftlige opplysninger om huset, men man antar at det kan være en av Ole Landmarks villaer. Villaen består av en høy 1.etasje i mur, mens 2.etasje er i tre. Villaen har et bratt og høyt saltak med brede arker, som dekker hele 2.etasje. Taket har lett svai og er kledt med rød teglstein. Inngangspartiet er lett fremsprunget som en siderisalitt med saltak.

Villaen har fine detaljer og fremstår i eksteriøret i stor grad i sin opprinnelige form, både i plan, fasader og tak. Villaen representerer et godt eksempel på villa-utbyggingen i området på 1930-tallet. Bygningen har derfor verdi som del av denne bebyggelsesstrukturen.

Huset innehar høye arkitektoniske kvaliteter og er et framstående eksempel på god arkitektur fra 1930-tallet. Villaen har på grunnlag av dette høy egenverdi.

Kollen 8, tegnet av Tore Tryti og oppført i 1958. Denne villaen kan også vurderes som fredningsverdig på grunn av høy arkitektonisk verdi der de opprinnelige kvalitetene i stor grad er beholdt. Villaen representerer et sentralt verk av en arkitekt som har hatt stor betydning for Bergen.

Kollen 11 er tegnet av Kristian Bjerknes og oppført i 1939. Villaen viser mange av Bjerknes' beste egenskaper som villa-arkitekt. Huset er i sin enkelhet et av hans ypperste arbeid, og har beholdt mye av sin autenticitet både innvendig og utvendig.

Monumentalbygg

Brannstasjonen er et monumentalbygg, og innehar kvaliteter som tilsier en viss bevaringsverdi. Først og fremst er bygget tidstypisk og historiefortellende ved at valg av tomt til brannstasjon forteller om de kommunale valgene og mulighetene man har hatt i en viss periode. Ved eventuell riving må bygget dokumenteres etter antikvariske retningslinjer.

Kollen 11 gnr 13/ bnr 573 "Ragnaraak" i Storetvedt hageby

Oppført: 1939

Tilbygg: 1953

Arkitekt: Kristian Bjerknes

Byggherre: Dr. Engebretsen

Kollen 11 er et langstrakt, rektangulært toetasjes hus med saltak. Det er plassert med gavlsiden ytterst på et stup. Den vindusløse gavlveggen domineres av en høy, hvitkalket utvendig plassert skorstein som forsterker følelsen av at bygningen reiser seg opp fra fjellsiden. Mørkt vestlandspanel som forsterker den horisontale virkningen, utgangsdøren er plassert i et lavt utbygg som medvirker tilbalanse og forankring i naturen på fasade mot sør har gavlveggen stående panel. For ikke å bryte med den vertikale virkningen er det satt inn et "vindu"; annethvert panel er erstattet med glass.

Tilbygget fra 1953 er også tegnet av Bjerknes, dette er et spisestueutbygg på husets fasade mot hagen.

Bjerknes er påvirket av den vestnorske byggeskikken, samt den engelske arts & crafts-bevegelsen, som flere av hans bergenske arkitektkolleger i den såkalte "Bergensskolen"

Kollen 3 gnr 13/ bnr 557 "Edelbo", Storetvedt hageby

Oppført: 1939

Arkitekt: Johan Lindstrøm

Murhus i to etasjer og loft. Preget av vestlandsk byggeskikk, kombinasjon av pusset og upusset mur, arkade med tempelfrontgavl, pillarer i gråstein inngangsparti.

Kollen 5 gnr 13/ bnr 528

Arkitekt: Per Grieg

Byggherre: Hr. David Andersen

Oppført: 1937

Kollen 7 13/600

Arkitekt Peter Andersen.

Oppført: 1947

Enebolig i "Bergensskolens ånd, inspirert av Arts & Crafts, m/ gråsteinsmur og pusset eller slemmet mur, små vinduer.

Tilbygg i 1967 av Kåre Frølich

Kollen 9 gnr 13/ bnr 610

Arkitekt: Peter Andersen

Byggeår: 1947

Enebolig i typisk vestlandsk byggeskikk med pusset eller slemmet gråsteinsmur, små vinduer. Bergensskolen.

Kollen 10 gnr 13/ bnr 506

Arkitekt: Ole Landmark

Byggherre: skipsreder Rolf Westfall Larsen

Oppført: 1936

Endringer 1951: Ark. Arntsen og Sand

Trapp opp til eiendommen, utført i tråd med bergensskolens idealer. Muren er gitt et uttrykk som minner om en tradisjonell gråsteinsmur brukt både i inn- og utmark for markering av eiendomsgrenser.

Kollen 15 gnr 13/ bnr 611

Arkitekt: Olav Sande

Byggherre: Gunnar Kjøde.

Oppført: 1953

Dobbelfalsede, røde, krumme panner. Pipe trukket ut i veggen, tyder på insp. fra Arts&Crafts. Et godt eksempel på 50-talls modernismen, et enkelt uttrykk, enkle rektangulær form. Preget av en sentralt plassert altan i annen etasje som har et tidstypisk rekkverk.

Kollen 8 gnr13/ bnr 639

Storetveit Hageby

Arkitekt: Tore Tryti

Byggherre: hr. Børge Husebø

Oppført: 1958

50-tallsmodernisme. Meget høy arkitektonisk og materialmessig kvalitet. Autentiske detaljer bevart.

Paradisleitet 14 gnr 13 / bnr 89 "Østråt"

Oppført : 1907

Arkitekt: Bygningssjef i Fana, E. Ross

Dragestil

Paradisleitet 12 gnr 13 / bnr 527 "Svatun"

Oppført: 1937

Arkitekt: Ole Halvorsen

Byggherre: Hr. Høvik

Rektangulærformet hus i to etasjer med saltak. Modernistisk uttrykk, enkel i formen.

Paradisleitet 10 gnr 13/ bnr 432 "Krohnstuen"

Oppført: 1931

Arkitekt: O. Halseth

Byggherre: Gudrun Falsen Krohn

Murhus med halvvalmet tak i en etasje med loft.

Paradisleitet 7 gnr 13 /bnr 122

Oppført: 1911

Arkitekt:

Byggherre: Major Erling Welue

Jugenddetaljer.

Paradisleitet 1 gnr 13/ bnr 366

Oppført: ca 1920 og 1959

Arkitekt: Fr. Theodor Olsen

Byggherre: J. Bremer

Sandbrekkevegen 1 gnr 13/ bnr 454

Oppført: 1935

Arkitekt: Trygve Knutsen

Byggherre: Johan Kayser.

Bygningen er i mur, med butikkfasade langs Sandbrekkeveien, opprinnelig bensinstasjon ut mot Nesttunveien og bilverksted i underkjelleren, med inngang på sørsiden av bygget. På grunn av terrengets beskaffenhet har bygget to kjelleretasjer.

I bygget ble det også drevet kafè, først kalt Thèsalongen ("Thèsen") og senere Paradis kafè.

Sandbrekkeveien framstår som et typisk bygg fra 1930-tallet med blandet funksjon. Uttrykket er enkelt og med få arkitektoniske detaljer. Fasadene preges av enkle flater med horisontale markeringer mellom etasjene. I eksteriøret har bygget endret seg lite siden oppførelsen. Både tak og vinduer (tredeelte) er opprinnelige i form, og kan også være opprinnelige i material.

Statsminister Michelsensvei 93 gnr 13 / bnr 127

Oppført: 1912

Arkitekt: E. Ross

Byggherre: Kamilla Lohne

I 1928 ble det etablert en kakekiosk; "BonBon", drevet av fru Larsen. Tegnet av arkitekt John Steffensen.

Tilbygg og ombygging i 1954 av arkitekt Jan Markusen

Statsminister Michelsens vei 91 gnr 13 / bnr 137

"Stormly"

Oppført: 1912

Arkitekt: Ukjent

Byggherre: Fru Lohne Johansen

Endringer i 1950 eller 1960. Frisørsalong i 1. etasje

Mangler bilde

Paradisalléen 1 gnr 13 / bnr 210.

Består av to bygninger

Hus 1 oppført: 1852/1954, Theodor Olsen for Peik Schanche

Hus 2 oppført: 1949, Arkitekt: E Tryti for Constance Schanche

Mangler bilde

Paradisalléen 6 13/175

Mangler bilde

Paradisalléen 5 gnr 14 / bnr 179

"Alléhjørnet"

Oppført: 1912

Arkitekt: Gunnar Løvik

Byggherre: Knut Winther Sørensen

Paradisalléen 2 gnr 13 / bnr 442

Oppført 1912

Arkitekt:

Byggherre:

Vinduer og kledning er skiftet, sannsynligvis er det påbygget.

Paradisalléen 4 gnr 13 / bnr 163

"Paradis"

Oppført: 1913

Arkitekt: Jon Johannesen

Byggherre: Ingeborg Moldestad.

2 etasjer, gråsteinsmur, trehus.

1934: søknad om fraskilling av tomt. Bygningsvedtektene for Fana bestemmer at tomtens areal skal være minst 1000m². 1945: Huset ominnredes til to familier. Utvendige endringer: Ark på fasade mot øst.

Paradisalléen 8 gnr 13 / bnr 154

Oppført: 1912

Arkitekt: Ukjent

Byggherre: Ukjent

Paradisallèn 10 gnr 13/bnr 1046

Oppført: 1990?

Arkitekt?

Byggherre?

Jacob Kjødes vei 4 gnr 13 / bnr 146

"Paradistun"

Oppført: 1919

Arkitekt:

Byggherre:

Jacob Kjødes vei 1 gnr 13 / bnr 120

Oppført: 1860

Arkitekt:

Byggherre:

"Tårntrevilla" som er et typisk trekk for 1800-tallsarkitekturen. Villaen har historiserende trekk hentet både fra middelalder og renessanse, denne type arkitektur viser hvordan man hentet detaljerr fra et europeisk arkitektur ideal.

Jacob Kjødes vei 6 gnr 13 / bnr 175

Oppført: 1914

Arkitekt:

Byggherre:

Jugendvilla

Jacob Kjødes vei 3 gnr 13/ bnr 348

"Dahlsbo"

Oppført: 1920-22

Arkitekt: Henrik Halding

Byggherre: Hr. Hysing-Dahl

Hus i 1 og ½ etasje. Fundamentering og kjellermur i gråstein. Trehus med sutak, tjærepapp og glasserte krumme panner. Jugendvilla med mansardtak, karakteristiske vinduer (store felt under og små ruter over)

Høy autentisitetsverdi, arkitektonisk verdi og antikvarisk egen- og miljøverdi.

Nesttunveien 9 gnr 13 / bnr 693

Arkitekt E. Ross

Oppført: 1938

Nesttunveien 11 gnr 13 / bnr 136

Nesttunveien 9a gnr 13 / bnr 863

Mangler bilde

Nesttunveien 10 gnr 13/bnr 586

Oppført: 1958

Opprinnelig arkitekt: ukjent

Tilbygg 1973: Ole Rakner

Mangler bilde

Tjernveien 6 gnr 41/ bnr 379

"Lundheim"

Oppført: 1935

Arkitekt; Ludvik Lund

Byggherre: Grimseid

2 etasjer, gråsteinsmur trehus

Tjernveien 4 gnr 41 / bnr 339

Arkitekt: Petter Andersen

Oppført: 1933

1 ½ etasjes trehus, kjellermur i betong og røde takpanner.

Mangler bilde

Tjernveien 14 gnr 41 / gnr 633

"Nøysomheten"

Oppført 1952-55

Arkitekt: Aage Blich

Byggherre: Boligselskapet Fanahus A/S

Firemannsbolig i toetasjer, engelsk hulmur, taket er tekket med røde hollandske panner.
Bygningene har fått ny "meslingkledning" i nyere tid.

Tjernveien 16 gnr 41/ bnr 633

"Nøysomheten"

Oppført 1952-55

Arkitekt: Aage Blich

Byggherre: Boligselskapet Fanahus A/S

Firemannsbolig i toetasjer, engelsk hultmur, taket er tekket med røde hollandske panner.
Bygningene har fått ny "meslingkledning" i nyere tid.

Tjernveien 18, 20, 22 og 24 er identiske bygninger og tilhører samme borettslag.

Tjernveien 15 gnr 41/ bnr 316

"Thorheim"

Oppført:?

Tjernveien 11 og 13 gnr 41 / bnr 633

"Nøysomheten"

Oppført: 1952-55

Arkitekt: Aage Blich

Byggherre: Boligselskapet Fanahus A/S

Tomannsbolig i to etasjer, engelsk hiulmur, taket er tekket med røde hollandske panner

Fått ny (mesling)kledning i tegl i nyere tid.

Tjernveien 9 gnr 41/ bnr 333
Oppført: 1932

Tjernveien 7 gnr 41 / Bgnr 300

"Haugtua"

Arkitekt: E. Tryti

Byggherre: Per Rugesæter

Oppført: 1930

Gråsteinsfundamentering/grunnmur, trekonstruksjon og røde takpanner.

Tjernveien 5 gnr 41/ bnr 301

Arkitekt: Trygve Knutsen

Byggherre: Olav Dyngeland

Oppført: 1938-42, ombygget 1944

Enebolig i tre med røde, dobbelfalsede panner.

Tjernveien 3 gnr 41/ bnr 281

"Kraghstun"

Arkitekt: E. Ross

Byggherre:

Oppført: 1922-27

Tjernveien 1 41/ bnr 241

"Hvile"

Arkitekt: Ross

Byggherre: Jensen

Oppført: 1922

Sterkt ombygget

Statsminister Michelsens vei 72 gnr 13/ bnr 143

Arkitekt: Svein Kåre Dyrkolbotn

Byggherre: Edvard Larsen

Oppført: 1983

Gjenoppbygging etter brann på eksisterende grunnmur.

Type tilpasningsarkitektur.

Statsminister Michelsens vei 70 gnr 13/ bnr 1063

Statsminister Michelsens vei 64 og 66 gnr 13/ bnr 570-569

Arkitekt: Simon Jensen

Byggherre: Fru Både Mathisen

Oppført: 1939

Overgang mellom nyklassisisme og funksjonalismen. Rektangulær form, vinduer trukket ut i hjørnene, likevel en symmetrisk oppbygging av fasaden. Opprinnelig hadde bygningen sprossevinduer, disse er skiftet ut. Inntrukket altan på fasade mot syd.

Statsminister Michelsens vei 68

Oppført: 1884

Sveitservilla

Statsminister Michelsens vei 62 gnr 13/ bnr 584

Arkitekt:

Byggherre: Olav Dyngeland

Oppført: 1969

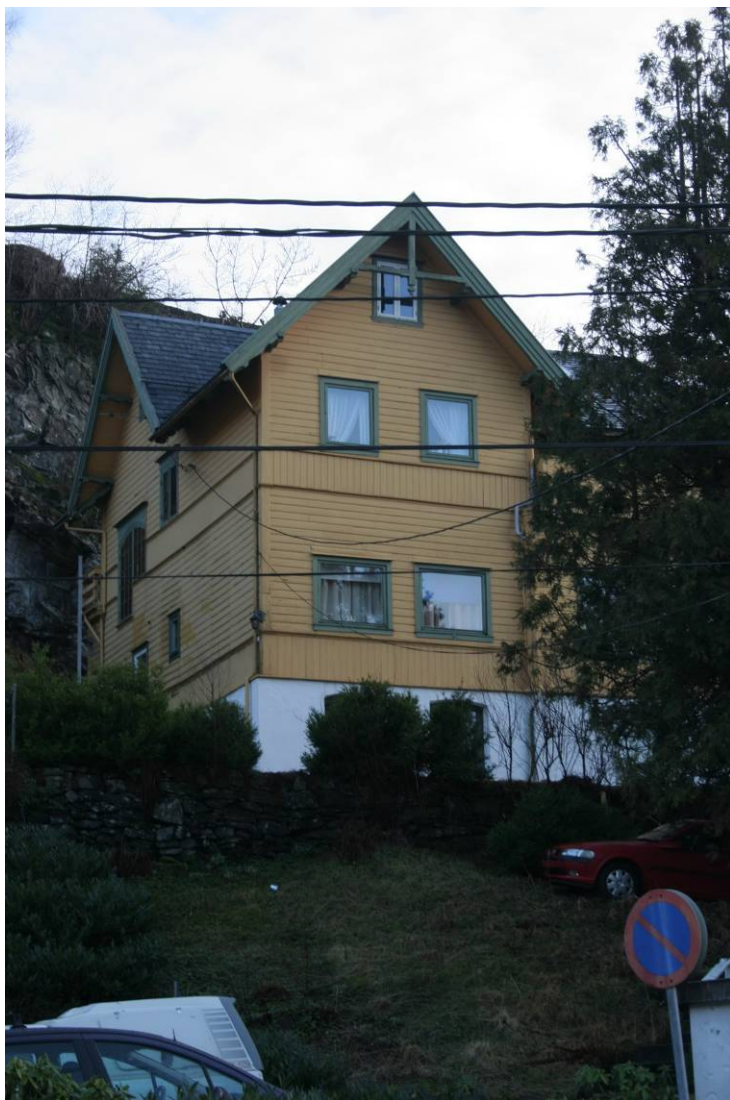
Gjenreisning etter brann

Bolig- og forretningsbygg

Statsminister Michelsens vei 62a gnr 13 / bnr 583

Arkitekt: Trygve Knutsen
Byggherre: Hilda Grønsdal
Oppført: 1900?
Tilbygg/garasje: 1955

Statsminister Michelsens vei 64a gnr 13 / bnr 37

"Einerhaugen"

Arkitekt: S. Jensen

Byggherre: B. Mathisen

Oppført: 1900

Statsminister Michelsens vei 64b gnr 13 / bnr 568

"Baadehaugen"

Arkitekt: O.Lahn-Johannesen

Byggherre: Bjarne Danielsen

Oppført: 1939

En etasje m/kjeller. Tørrmur og kultbetong. Røde, uglasserte panner.

Tilbygg: 1957-1963, to arker mot vest, trapperom oppbygg mot øst.

Arkitekt: Jan Johannesen

Byggherre: Birgit Iversen

Mangler bilde

Statsminister Michelsens vei 68a gnr 13/ bnr 568
Oppført: 1939 ev. 1959

Storetveitveien 163b gnr 13/ bnr 473

Oppført: 1932

Storetveitveien 171 gnr 13/ bnr 636

Byggherre: Berit Kjelland Iversen

Oppført: 1970

Block Watne type 51+

Storetveitveien 173 gnr 13/ bnr 287

Arkitekt: H.M. Rohde
Byggherre: Frk. Kate Ness
Oppført: 1931

Tilbygg 1954
Arkitekt: Fr. Theodor Olsen
Byggherre: Magnus Aase
Ombygget i senere tid.
Bindingsverk, hollandske panner

Storetveitveien 163a gnr 13/ bnr 474

Arkitekt: Fredrik Konow Lund

Byggherre: Harald Wigum

Oppført: 1933

Gråstein som tørrmur, engelsk hulmur. Trekonstruksjon. Opprinnelig torv- og skifertak

Tilbygg 1963:

Arkitekt: Jan Johannesen

Byggherre: Rolf Langlo

Sandbrekkeveien 10 gnr 12/ bnr 44

Arkitekt: O.E Krokeide (kommunearkitekt)

Tegnet: 1934

Oppført: 1950

Enkelt, modernistisk uttrykk. Tårnet og fargen som eneste indikasjoner på at bygningen er en brannstasjon.

Sandbrekkeveien 4 gnr 13/ bnr150

Oppført: 1913?

Ombygget sveitserhus

Sandbrekkeveien 7 gnr 13/ bnr 617

Arkitekt: Simon Jensen

Byggherre: Hjalmar Bøe og Fredrik Jensen

Oppført: 1948-1950

Eikåsen 2a gnr 12/ bnr 345

Eikåsen 2b gnr 12/ bnr 345

Eikåsen 1 gnr 12/ bnr 72

Eikåsen 3 gnr 12/ bnr 80

Arkitekt: Oddvar Tryti
Byggherre. Oddvar Tryti
Oppført: 1955-58

Tidstypisk villa, preget av senmodernismen.
Paviljongarkitektur.

Eikåsen 4 gnr 12 / bnr 89

Arkitekt: Tore Tryti

Byggherre: Petter Alfsen

Oppført: 1958-63

Tilbygg: 1968-74: stue mot nordvest

Tidstypisk villa, preget av senmodernismen

Eikåsen 6 gnr 12/ bnr 90

Arkitekt: Sverre Lied

Byggherre: Sidney Axelsen

Oppført: 1958-60

Eikåsen 5 gnr 12 / bnr 90

Arkitekt: Tore Tryti

Byggherre. Harald Bratland

Oppført: 1958-60

Tidstypisk villa i senmodernistisk uttrykk. Trekonstruksjon med rektangulær hovedform, stående og liggende kledning. Smalt vindusbånd under gesimsen på den ene fasaden. Store vindusfelt på frontfasade. Labankdør i underetasjen. Paviljongarkitektur.

Eikåsen 8 gnr 12/ bnr 93

Arkitekt: Sverre Lied

Byggherre: A. Johannesen

Oppført: 1962

Murkonstruksjon. Meget representativ for sin tid. Høy kvalitet i material og utforming. Enkle og forseggjorte detaljer.

Eikåsen 7 gnr 12 / bnr 92

Arkitekt. Jan og Claus Lindstrøm

Byggherre: Gyda Isdahl

Oppført: 1962

Tilbygg: 1988

Eikåsen 9 gnr 12 / bnr 95

Arkitekt: Halvdan B. Grieg

Byggherre: Albert Uchermann

Oppført: 1959

Tilbygg: 1971

Eikåsen 10 gnr 12/ bnr 94

Arkitekt: Sigmund Næsse

Byggherre: Ågot Sandsbakk

Oppført: 1960

Eikåsen 10c gnr 12 / bnr 332

Arkitekt: Bernt Helen
oppført: 1997

Eikåsen 11 gnr 12 / bnr 97

Arkitekt: Halvdan B. Grieg
Byggherre: Kristian G. Jebsen
Oppført: 1957-63

En-etasjes villa i mur

I følge byggesakstegninger og dokumenter er dette en bygning av meget høy kvalitet både i materialer og utforming.

Eikåsen 14 gnr 12 / bnr 96

Arkitekt: Peter Helland-Hansen

Byggherre: Peter Namtvedt jr.

Oppført: 1957

Endret 1974, arkitekt: Jan Olav Reither

Eikåsen 16 gnr 12 / bnr 87

Birkelundsbakken 4 gnr 12 / bnr 13

Mangler bilde

Tunveien 2 gnr 13/ bnr 128

Oppført: 1914

Sveitservilla

Tunveien 4 gnr 12 / bnr 228

Oppført: 1916

Sveitservilla

Tunveien 1a gnr 13/ bnr 103

"Fjeldtun"
Oppført: 1909

Tunveien 3 gnr 13/

bnr 17

"Furuhaug"
Oppført: 1890
Sveitservilla

Tunveien 8 gnr 13 / bnr 8

"Vaartun"

Oppført: 1890

Sveitservilla

Paradishøgda 1 gnr 13 / bnr 125

"Gammelstuen"

Oppført: Sannsynligvis et tidlig 1800-tallshus som ble påbygget i 1911. Er avmerket på eldre kart og er sannsynligvis siste gjenværende rest av de gamle gårdene som lå i området.

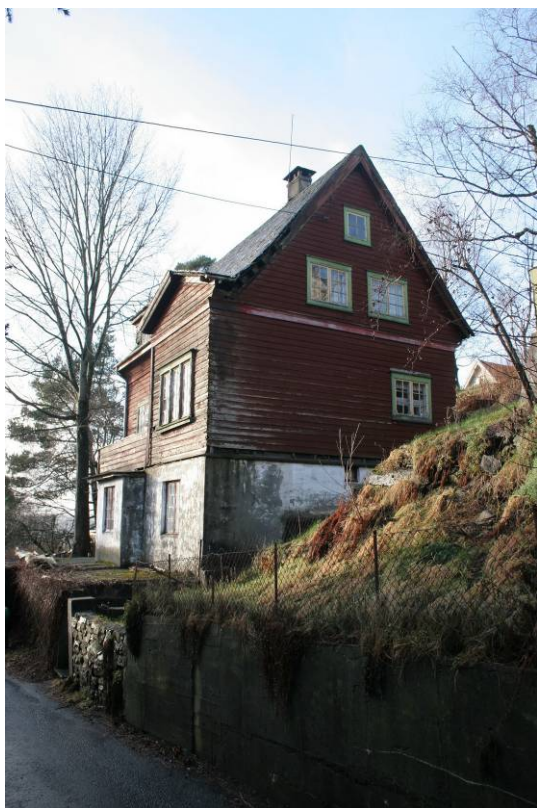

Paradishøgda 4 gnr 13/ bnr 462

"Bakken"

Arkitekt: Halvorsen og Sørvig?

Oppført: 1934?

Paradishøgda 8 gnr 13/ bnr 262
Oppført: 1916 ev. 1920

Paradishøgda 12 gnr 13 / bnr 189

"Teer di Sole"

Oppført: 1916 ev. 1920

Jugendvilla

Delvis originale vinduer

Paradishøgda 14 gnr 13 / bnr 263

"Nordraat"

Oppført: 1916 ev. 1925

Arkitekt: E. Ross

Paradishøgda 5
"Østtun"

Paradishøgda 2
"Balderbrå"

Storetveitveien 186

"Paradisdalen"

Villa i jugendstil med tidstypiske vinduer og mansardtak.

Paradisleitet 4

"Fagerhaug"

Ligger i nærheten av der det opprinnelige tunet på Paradis gård lå. Trær og murer kan også ha verdi.

Føringer på antikvarisk grunnlag for videre utvikling av Paradis senterområde (S15)

Paradisområdets beliggenhet og beskaffenhet gav fra slutten av 1800-tallet grunnlag for en utbygging med spesielt høye kvaliteter. Både sveitserstil-husene ved Tunvegen, de herskapelig villaene ved Paradisalleen, og ikke minst de arkitekttegnede eneboligene fra 1930 - 1960- tallet i Kollen og Eikåsen, innehar arkitektoniske kvaliteter i særklasse. Den usedvanlig store konsentrasjonen av villaer med høye kvaliteter fra ulike perioder, mange tegnet av de store bergensarkitektene, tilsier at området må behandles med varsomhet til tross for vedtatt fortetting. Området kan på mange måter sammenlignes med Kalfaret, der de kulturhistoriske og bygningsmiljømessige verdiene er uomtvistelige. Andre sammenlignbare områder som Eikeviken og Kråkenes er under vurdering for regulering til spesialområde bevaring (Pbl §25,6)

Utfordringen er å få til en fortetting og utvikling av et lokalsenter som ivaretar de etablerte kvalitetene. Dette ligger også som føring fra Miljøverndepartementet i rapporten "Fortetting med kvalitet" (1998) og også i kommunens egne "Prinsipper for fortetting" (2006).

Fortettingsprinsipper

På grunnlag av ulik karakter og bebyggelsesstruktur er Paradis senterområdet delt inn i delområder i kulturminnegrunnlaget. Kulturminnegrunnlaget har vist at noen av områdene er mer sårbar for endringer og vil ikke tåle mye fortetting eller endringer uten at dette går på bekostning av viktige arkitektoniske kvaliteter og antikvariske verdier, både objektsmessige men ikke minst kulturmiljømessige. Bebyggelsesstruktur, tetthet, hustyper og byggeskikk, samt landskap og vegetasjon gir til sammen områdekarakteren. De ulike delområdenes karakter og identitet som må vurderes og videreføres i en differensiert fortettingsstrategi. Prinsippet med økt utnyttning av eksisterende boligmasse er også viktig å legge til rette for i dette senterområdet. Dette gjelder generelt i hele området. Store eneboliger kan seksjoneres og loftareal kan utnyttes bedre. Mindre tilbygg kan gjerne også utløse større utnyttelse av eneboliger.

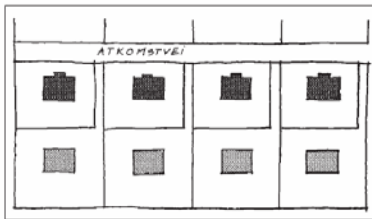
- **Liten endring i arealutnyttning**

I disse områdene er villahagefortettings prinsippet det rådende (eplehagefortetting). De andre områdene foruten området markert som egnet til urban utnyttning, er preget av ulike typer villabebyggelse. Noen områder har store eiendommer, men andre områder er preget av villaer med mindre hager. Forholdet mellom eksisterende bolig og tomten må gi innspill til videre fortetting av området. Husets plassering på tomten, størrelsen på tomten og forholdet til topografi, er viktige elementer som må vurderes.

Illustrasjonen under er hentet fra MDs rettleier for fortetting med kvaliteter (1998)

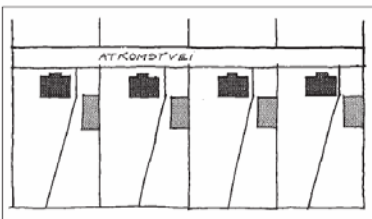
Fire prinsipper

1. Styrt husplassering og volum

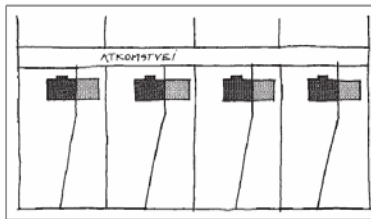
Her er det kun satt krav til plassering og volum av nye bygninger. Tomtedeling og parkering er som i virkeligheten. Alternativet vil skape større arkitektonisk orden i området, men bevarer ikke grønnstruktur og hager.

2. Hus i naboskille

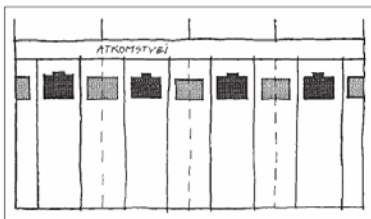
De nye husene er smale og lagt med tett vegg i naboskillet. Modertomta deles i to på langs. Alternativet bevarer hagearealet og grønnstrukturen, men gir en del innkikk og begrenser solinnfallet på de nye tomtene. Brannrestriksjoner vil være aktuelt.

3. Tilbygg

Nye boliger er tenkt som tilbygg. Tomta deles i to på langs. Alternativet bevarer hagearealet og grønnstrukturen, men endrer arkitekturen og stiller store krav til tilpasning mellom moderhus og tilbygg.

4. Nabospleis

Fortettingstomtene fremskaffes ved at to og to naboer går sammen og skiller ut en del hver. Tomtedeling på langs. Alternativet bevarer hageareal og grønnstruktur, men stiller store krav til arkitektonisk tilpasning og nabosamarbeid.

- **Middels endring i arealutnytting**

Områdene A og E peker seg ut som de delområdeneområdene som er minst sårbare i forhold til kulturminneverdiene. Her vil både fortetting og sanering/nybygging være prinsipper som kan aksepteres. Områdene kan også bygges ut med en bebyggelsestype med høyere tomteutnytting. Topografi og landskapstrekk er imidlertid viktig å ta hensyn til også her.

- **Stor endring i arealutnytting**

For alle områdene gjelder at det langs hovedveiene er muligheter for en høyere utnyttelse enn i de bakenforliggende villaområdene. Her er det ønskelig med en mer urban karakter, der næring har en framtrede plass. Det anbefales imidlertid at eksisterende næringsstrukturer ved Paradiskrysset bevares og innarbeides i de nye bygningskompleksene. Dette vil sikre videreføring av identitetskapende elementer, noe som er viktig i et nytt – videreutviklet område.

Spesialområde bevaring

Flere strukturer og områder er av en karakter som tilsier regulering til spesialområde bevaring etter pbl §25,6. Dette gjelder f.eks hele boligområde Kollen (delområde F) og deler av bygningsmiljøet rundt Tunvegen. (delområde B)

Også deler av området rundt Jacob Kjødesvei og Paradisalléen, med allè og villaer, bør vurderes regulert til spesialområde bevaring. Dette innebærer at man på antikvirisk grunnlag ønsker å bevare eksisternde situasjon i størst mulig grad uendret. Det kan i bestemmelsene åpnes for definerte inngrep og man kan også i framtiden godta omsøkte tiltak etter at antikvariske myndigheter er hørt.

KULTURMINNEGRUNNLAG FOR
PARADIS KNOTEPUNKTUTVIKLING (S15)

BERGEN KOMMUNE
KLIMA, MILJØ OG BYUTVIKLING

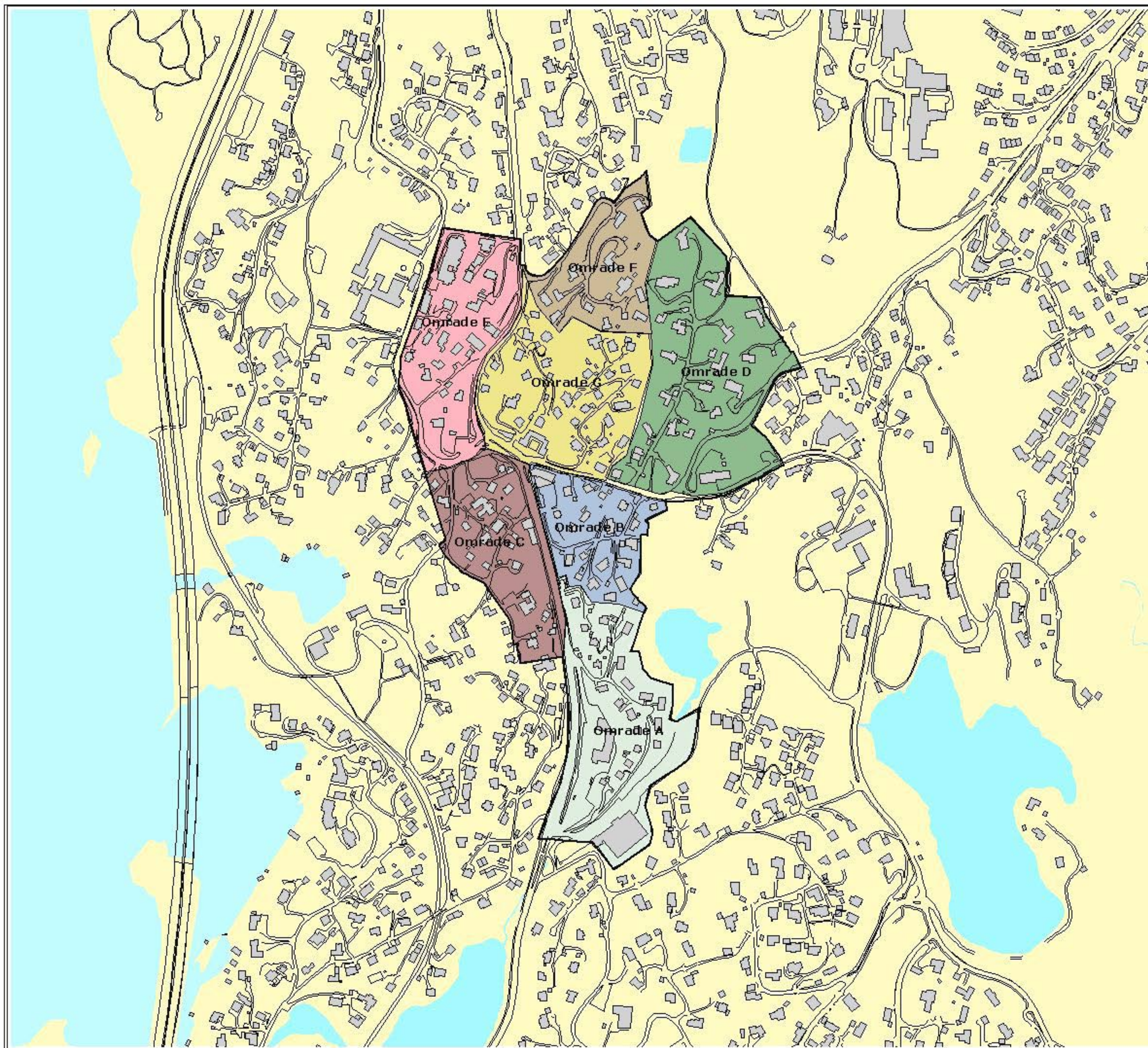
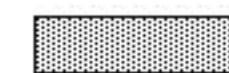
Delområder omtalt i teksten

..... Paradis planområde

Bebyggelsesstruktur

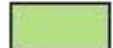
1:5000

KULTURMINNEGRUNNLAG FOR
PARADIS KNOTEPUNKTUTVIKLING (S15)

BERGEN KOMMUNE
KLIMA, MILJØ OG BYUTVIKLING

- Steingjerder
- Gårdsgrenser
Storetvedt gnr 12
Fantoft gnr 13
Hop gnr 41
- Antatt beliggenhet av Paradis gård

Orthofotoet er fra 1951

 Paradis planområde

Topografi og tidlig historie

1:5000

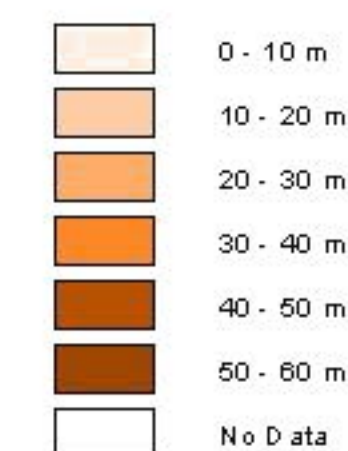

KULTURMINNEGRUNNLAG FOR
PARADIS KNOTEPUNKTUTVIKLING (S15)

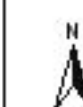
BERGEN KOMMUNE
KLIMA, MILJØ OG BYUTVIKLING

Planområdet vist med dagens bygg
og høydedrag

..... Paradis planområde

Topografi og tidlig historie

1:5000

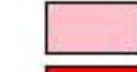
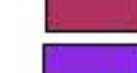

KULTURMINNEGRUNNLAG FOR
PARADIS KNOTEPUNKTUTVIKLING (S15)

BERGEN KOMMUNE
KLIMA, MILJØ OG BYUTVIKLING

Bygg fordelt på aldersperioder

	1850-1874
	1875-1899
	1900-1924
	1900-1999
	1925-1949
	1950-1974
	1975-1999
	2000 - 2024

..... Paradis planområde

Bebyggelsesstruktur

1:5000

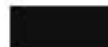
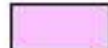
KART 2.2

KULTURMINNEGRUNNLAG FOR
PARADIS KNOTEPUNKTUTVIKLING (S15)

BERGEN KOMMUNE
KLIMA, MILJØ OG BYUTVIKLING

Endringer av bygg

- Klasse A - store endringer
- Klasse B - mindre endringer
- Klasse C - lite endret
- Klasse D - uendret

..... Paradis planområde

Bebyggelsesstruktur

1:5000

KULTURMINNEGRUNNLAG FOR
PARADIS KNOTEPUNKTUTVIKLING (S15)

BERGEN KOMMUNE
KLIMA, MILJØ OG BYUTVIKLING

Eldre veifar
Tydelig sti

Paradis planområde

Ferdselsårer

1:5000

KULTURMINNEGRUNNLAG FOR
PARADIS KNOTEPUNKTUTVIKLING (S15)

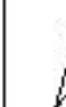
BERGEN KOMMUNE
KLIMA, MILJØ OG BYUTVIKLING

Fredningsverdige bygg og monumentalbygg

Paradis planområde

Enkeltojekt og anlegg

1:5000

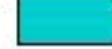

KULTURMINNEGRUNNLAG FOR
PARADIS KNOTEPUNKTUTVIKLING (S15)

BERGEN KOMMUNE
KLIMA, MILJØ OG BYUTVIKLING

Områdenes tålegrense for endring i
arealutnytting vurdert i forhold til
kulturminnemiljø og landskap

- Liten endring
- Middels endring
- Stor endring
- Spesialområde bevaring

Føringskart

 Plangrense

1:5000

